

کاغذ و آینه

تاریخچه فشردۀ عکاسی
ویلفرید باتس
کیارنگ علایی

www.ketab.ir

کاتالوگ آینه / ویلفرید بتز / برگردان: گیارنگ علانی
تهران: حرفه هنرمند - ۱۳۸۹.

۹۷۸-۶۰۰-۵۷۵۹-۰۷-۵

۱۶۰ ص: مصور

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا (پیش از انتشار).

(۱) شکاسی، تاریخ، ترجمه شده به فارسی

الفبا، علانی، گیارنگ ۱۳۵۵ - مترجم، ب. عنوان

کتابخانه ملی ایران

۷۷۰/۹

TR/۲۵/ک ۲۱۳۸۹

۲۲۱۴۶۹۹

.....

کشد و آینه، تاریخچه نشر: شکاسی

نویسنده: ویلفرید بتز / برگردان: گیارنگ علانی

صفحه آرای: شیدا اشکریز / ضراح جلد: لیسان اشکریان / نظارت چاپ: مهدی خندان

چاپ و صحافی: آرمان نقش

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۰ / شمارگان: ۲۴۰ جلد

انتشارات حرفه هنرمند

شاباک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۵۹-۰۷-۵

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است

نشانی: تهران، صندوق پستی ۱۸۹۵-۱۶۳۱۵

تلفن: ۲۲۸۸۷۲۸۴، ۲۲۸۴۵۱۷۰

email: nashr.tavakoli@gmail.com

فهرست

۹.....	درباره نویسنده
۱۰.....	پیش گفتار مترجم
۱۲.....	پیش گفتار نویسنده
۱۴.....	فصل یک (پیش از سال ۱۸۳۹)
۱۸.....	فصل دو (۱۸۳۹ - ۱۸۶۰)
۳۱.....	فصل سه (۱۸۵۰ - ۱۸۸۰)
۴۸.....	فصل چهار (۱۸۸۰ - ۱۹۱۵)
۷۲.....	فصل پنج (۱۹۱۵ - ۱۹۳۳)
۹۴.....	فصل شش (۱۹۳۰ - ۱۹۴۵)
۱۰۴.....	فصل هفت (۱۹۴۵ - ۱۹۷۰)
۱۲۸.....	فصل هشت (امروز - ۱۹۶۵)
۱۴۶.....	گادشناسی

درباره نویسنده

ویلفرید باتس متولد سال ۱۹۵۰ در آلمان است. او دانش آموخته تاریخ تمدن، زیبایی شناسی و تاریخ هنر از دانشگاه لایپزیک است که رساله خود را در سال ۱۹۸۸ با موضوع ارزیابی زیبایی شناسانه عکاسی به پایان رساند. باتس که از سال ۱۹۷۸ تا سال ۱۹۸۹ به عنوان سردبیر، ناشر و برگزار کننده نمایشگاه فعالیت می کرده، یکی از فعالان معتبر به عنوان سال ۱۹۹۰ است و در این سال دوباره به دنیای روزنامه نگاری روی می آورد.

پیش‌گفتار مترجم

تاریخ عکاسی برای بار اول نیست که برگردان می‌شود.

در این سال‌ها شاهد انتشار مکرر تاریخ عکاسی از زبان مورخین، عکاسان یا مترجمینی بوده‌ایم که وجهی از این تاریخ برایشان جذاب بوده است. اگرچه زیبایی‌های هنر عکاسی و آنچه به تکوین این هنر در عمر یکصد و هشتاد و پنج ساله‌اش انجامیده، آن قدر زیاد هست که انتشار چندین و چند باره آن، چیزی از لطفش نکاهد و چه بسا در هر نشر گوشه‌ای از رویدادهای عکاسی که تاکنون بر آن نوری تابیده نشده و در تاریکی به سر می‌برده، روشن و آشکار گردد، اما به واقع روایت ویلفرید باتس از تاریخ این هنر روایتی بی‌متفاوت است که از جنبه‌های مختلف حاوی ارزش است:

- نخستین چیزی که این روایت را متمایز می‌کند قالبی است که باتس برای این کتاب در نظر گرفته است. روایت او از تاریخ عکاسی به هیچ عنوان روایتی داستان گونه نیست که خواننده را با ترفندها و تکنیک‌های داستان نویسی در متن قرار دهد و به واسطه آن کشتی ژرف در دنبال کردن مطالب ایجاد کند، بلکه روایت باتس از تاریخ عکاسی روایتی متکی بر جزئیات است و از این جهت این کتاب، متنی مختصر و گزیده اما دقیق و پر حوصله است.

- دومین نکته، زبان خاص باتس است که در آن ارجاعات کوتاه و فراوان دیده می‌شود. این ارجاعات کوتاه می‌تواند برای خواننده علاقه‌مند به عکاسی سر رشته و نقطه انضمامی برای مطالعات بیشتر در منابع دیگر باشد.

- سومین مسأله، تسلط کم نظیر باتس بر جریان‌های عکاسی در دو قرن گذشته است. اهتمام او در متن بر این بوده که به جای پر رنگ کردن نقش عکاس به تبیین جریان‌های عکاسی و جایگاه رسانه‌ای این هنر بپردازد.

- و بالاخره آن که کتاب با دقتی کم نظیر در اتفاقات مهم هر دهه به روایتی بسیار فشرده و مختصر پرداخته و به واقع مانند های لایت‌های دقیق و پروسوایی است که در یک کلاس عالی عکاسی به معلمی ویلفرید باتس نگاشته شود.

برگردان این کتاب (با تلخیص) با توجه به زبان و لحن خاص باتس و همچنین دشواری‌های خاص و اجتناب ناپذیری که یک متن فشرده تاریخی دارد، زمان درازی

را به خود اختصاص داد و از میان روزها و شب‌های بسیاری از این سال‌های زندگی‌ام عبور کرد که حتم دارم شادی‌ها و تلخی‌های این روزهای زندگی‌ام به کلمات این کتاب چسبیده است.

در این مجال از حمایت‌های دوست عزیزم شهریار توکلی، مشاوره استاد عزیزم دکتر محمد ستاری، همکاری خانم‌ها افسانه باورصاد و عالیه مهین در ویرایش متن، و یاری همکاران خرم در "حرفه: هنرمند" خانم‌ها شیدا شکر ریز و عطیه رضوی سپاس قلبی دارم.

اما آن‌چه تاریخ عکاسی را جذاب می‌کند این است که قرار گرفتن در متن تاریخ آن برایم به مثابه رها شدن یا کخته پاره‌ای بر موجی پیدا و پنهان است که هرچه پیش می‌روی افق‌های نهایی عکاسی برایت نامحدودتر و وسیع‌تر می‌شود؛ افقی که می‌ترسی اگر نگاه‌از او برگیری کاملاً ناپدید شود. چهار گوشه تاریخ عکاسی سرشار از بداعت‌ها و کوشش‌های عاشقانه و مستمر است؛ در این تاریخ گسستگی وجود ندارد و تنها و تنها گسترشی بی‌حدود در آن برقرار است. لذت این امر که چه شگفتی‌هایی در انتظار رویدادهای ساده خلق تصویر بوده‌اند و چگونه به تکوین تاریخ عکاسی پرداخته‌اند به راستی قابل شرح نیست و: بهتر آن باشد که سردلبران گفته‌اید در حدیث دیگران.

اما بررسی جزء به جزء این رویدادها و پیشرفت‌ها جملگی یک هدف و رسالت بزرگ را گوشزد می‌کند و آن، اعتبار بخشیدن به "نگریستن" است؛ لحظه‌های گذرا و نابود شدنی زندگی خیلی آسان در معرض پوچی و ابتذال‌اند، اصلاً انگار "فراموشی" مصرانه چسبیده است به لحظه‌های زندگی. عکاسی و هر آن‌چه از طریق عکاسان بزرگ تاریخ آن تکوین یافته، در جدالی همیشگی با فراموشی و پوچی بوده‌اند. کشمکشی که به واسطه نگرش ناب عکاس به چیزهای ساده و خرد پیرامون شکل گرفته و موجب شکوهمندی لحظه‌های بسیار ساده و پست زندگی شده است.

و راستی که عجب شیفتگی مقدسی است عکاسی.

کیارنگ علایی

پیش‌گفتار نویسنده

عکاسی، از تصاویر آشکار و گویای واقعیت در صد و پنجاه سال گذشته انجام گرفته است. در برابر قدمت دور و دراز نقاشی و طراحی، این صد و پنجاه سال چندان طولانی نیست، ولی عکاسی در همین صد و پنجاه سال هم تأثیر عمیقی بر روش دیدن انسان گذاشته است. شاید آثار عکاسان، اثری همیشگی بر درک انسان‌ها داشته باشد، چرا که عکاسی جایی امن در ذهن و خاطره ما بنا می‌کند. البته این تأثیر به خاطر امکانات و ابزار ساده (و حالا در دسترس) عکاسی نیست، بلکه به این بازمی‌گردد که عکاسی هنری معتمد و پذیرفته شده در میان مردم است. مجموعه‌های جامع عکاسی در موزه‌های دنیا مانند آثار موزه هنر مدرن نیویورک، موزه لودویگ کلن و موزه ویکتوریا و آلبرت لندن همه نشانه این هستند که وجه اسنادی عکاسی در طول تاریخ بسیار با اهمیت و قابل اعتماد بوده است.

انتشار کتاب‌های گوناگون عکاسی و تعداد بسیار عکاسان و عکاسان از پیشرفت این هنر نشان دارد. با این حال شکافی عمیق میان تحقیقات تخصصی، کاتالوگ‌های قطور نمایشگاهی، و کتاب‌های نفیس رو میزی وجود دارد؛ که در این کتاب تلاش شده این شکاف پر شود. هدف این کتاب بررسی دانشمندان و جامع تاریخ عکاسی نیست، بلکه ترجیح داده شده خلاصه‌ای از پیشرفت‌های عکاسی با نمونه‌های تصویری بیان شود، ابعاد تاریخی و سبک‌شناسی عکاسی به سادگی برای مخاطب برشمرده شود و همچنین حرکت‌هایی که پیشرفت عکاسی را در پی داشته به صورت گزیده معرفی گردند.

تأثیر مهم پیشرفت‌های تکنیکی در عکاسی یکی از اجزای تاریخ این هنر است؛ محدودیت‌ها، تلاش‌های فردی عکاسان در ایجاد تکنیک‌های جدید و دستاوردهای مهم دیگر، تحولات دوره‌ای در تاریخ بصری ایجاد کرده‌اند.

البته در کنار همه این‌ها مطالعه فرهنگ اصطلاحات عکاسی، دنبال کردن مجموعه‌های غنی موزه‌های عکس دنیا و پی‌گیری نشریات معتبر عکاسی نیز اطلاعات بیشتری به خواننده خواهد داد.

انسان احتمالاً از آغاز می‌خواسته تصویرهای فرّار و گذرای زندگی را ثبت کند و آن را در جایی امن نگاه دارد. انسان‌ها دوست دارند تصویری گویا (واضح) از خود داشته باشند و می‌خواهند این تصویر را به یکدیگر منتقل کنند. در گذر قرن‌ها هنر به خواسته‌ها و آرزوهای بشری پرداخته و همیشه دست‌مایه‌ای برای تفسیر و بازگویی زندگی آزمانی ما بوده است.

در اوایل قرن نوزدهم، هنر و تکنولوژی به جایی رسیده بودند که می‌شد تصویر ثبت‌شده از واقعیت گذرا را حفظ کنند. هرچند دستاوردهای جدید در زمینه شناخت نور، مکانیک و شیمی، پایه‌گذار عکاسی شدند، ولی به راستی شاید پیشرفت‌های اجتماعی بوده که نیاز بشر به عکاسی را بیشتر کرده است.

از نظر تکنیکی سه چیز برای ایجاد تصاویر عکاسی لازم بوده است:

(الف) نور

(ب) ماده‌ای شیمیایی که ظاهرش تحت تاثیر نور تغییر کند.

(ج) ابزاری که این تغییر را ثبت کرده و حفظ کند.

در قرن نوزدهم، هنر و تکنولوژی به جایی رسیده بودند که می‌شد تصویر ثبت‌شده از واقعیت گذرا را حفظ کنند.

دوربین پین‌هول (دوربین با سوراخ روزنه‌ای) یا کمر آبسکوپ (دوربین ایتالیایی به معنای اتاق تاریک) از نخستین دستاوردها در تاریخ عکاسی است. این دوربین پدیده‌ای ساده و جالب بود؛ در این دوربین جریان نور از یک روزنه کوچک به درون اتاق تاریک تابیده می‌شد و پس از آن، تصویری دقیق از منظره بیرون (به صورت وارونه) بر روی دیوار روبروی اتاق نقش می‌بست. این پدیده برای ارسطو (۳۸۴-۳۲۲ قبل از میلاد)، دانشمند مصری ابوعلی حسن بن هیشم (۱۰۴۰-۹۶۵)، راهب اهل دومینیک در قرون وسطی و دانشمندی به نام آلبرتوس ماگنوس (۱۲۸۰-۱۲۰۶) شناخته شده بود ولی نهایتاً این لئوناردو داوینچی بود که در سال‌های ۱۴۹۰ تا ۱۴۹۲ قوانینی